

چکیده جنگ به درگیری سازمان یافته، مسلحانه و غالباً طولانی مدتی گفته می شود که بین دولت ها، ملت ها یا گروه های دیگر انجام شده و با خشونت شدید، گسیختگی اجتماعی و تلفات جانی و مالی زیاد همراه است. ملل عالم بنا بر عادت، هزینه های جنگ را با دلار، تولید از دست رفته، یا تعداد سربازانی که کشته یا زخمی شده اند می سنجند. بسیار کم پیش می آید که یک تشکیلات نظامی تصمیم بگیرد هزینه های جنگ را بر اساس میزان رنج تکتک انسان ها اندازه بگیرد. هنگامی که فاکتورهای انسانی در نظر گرفته می شوند، مشکلات بهداشتی همچنان به عنوان یکی از پرهزینه ترین مواردی به شمار می رود که به واسطه جنگ، تحمل می شود اگرچه پژوهش های مختلفی، چگونگی این تأثیرات را بر عرصه ملی بررسی کرده اند، اما تأثیرات و پیامدهای این جنگ بر بهداشت را کمتر مدنظر قرار داده اند. پژوهش حاضر در نظر دارد با شناسایی عوامل موثر بر وضعیت بهداشت ایران در خلال جنگ جهانی اول و دوم، بهرتبندی این عوامل باروش فازی QFD و تاپسیس بپردازد. در پایان 11 عامل تأثیر گزار در ایجاد بیسامانی وضع بهداشت شناسایی شد که با پرسشنامه محقق ساخت در اختیار 50 نفر از نمونه پژوهشی که همگی در حوزه تاریخ معاصر، بهداشت، و تاریخ پزشکی دارای تحصیلات عالی بودند قرار داده شد. نتایج پژوهش نشان داد از نظر پاسخ دهندگان بهداشت محیط هر عوامل خارجی (جنگ و اشغال) و عوامل داخلی به یک میزان تأثیر پذیرفته است و از طرفی پاسخ دهندگان بیشتر عوامل خراجی را علت افزایش مهاجرین به ایران دانسته اند هرچند نقش عوامل داخلی نیز پر رنگ شناخته شده است. کاهش چشمگیر جمعیت از دیگر عوامل اجتماعی متأثر از جنگ بوده که از نظر نخبگان امر علت اصلی این کاهش جمعیت دخالت خارجی ناشی از جنگ بوده است. با توجه به نظر پاسخ دهندگان اختلال در سیستم واکسیناسیون همگانی به یک اندازه از عوامل داخلی و خارجی متأثر بوده است. همچنین کاهش ارتباطات بین فردی از عوامل خارجی و داخلی به یک میزان تأثیر پذیرفته است. علاوه بر این، از نظر پاسخ دهندگان کاهش سطح آموزش در اجتماع بیشتر متأثر از عوامل داخلی بوده است تا عوامل تأثیر گزار خارجی.